

De ontstaansgeschiedenis van de Fruithof Frederiksoord

De direct betrokkenen blikken terug op de stichting en de beginjaren van Stichting de Fruithof Frederiksoord. Meer over de geschiedenis van de Fruithof verschijnt in volgende nummers van Pomospot.

Deel 1

“Had de NPV maar een collectietuin waar Hermien van Eibergen en Keizer Alexander zuster- en broederlijk naast elkaar staan”.

Dit zei Gerard Hidskes, de toenmalige voorzitter van de Noordelijke Pomologische Vereniging (NPV), in zijn openingstoespraak ter gelegenheid van de 2de nationale NPV Fruittentoonstelling in 1992. In het jaarverslag 1992-1993 van de NPV stond: “Het aankopen, inplanten, omheinen en in stand houden van een terrein in eigen beheer, ‘de Collectietuin’, is financieel niet haalbaar. Er zijn echter nog steeds mogelijkheden denkbaar in een ander verband, zodat er hoop blijft op vervulling van deze ‘droom’.” Drie jaar later werd deze droom werkelijkheid.

De toenmalige burgemeester van de gemeente Vledder die de tentoonstelling geopend had en erg onder de indruk was van de kwaliteit ervan, stelde voor “er maar eens over te praten”.

Behalve de NPV en de gemeente Vledder waar Frederiksoord onder valt, een ‘groene’ gemeente, namen nog twee partijen deel aan het overleg: de Stichting Maatschappij van Weldadigheid en het Terra College. De Maatschappij van Weldadigheid bezit na het kolonietijdperk nog steeds veel grond in de gemeente en streeft behoud van cultuurhistorische waarden na. De Middelbare Tuinbouwschool, het Terra College, had landelijk een goede naam en beschikte over een uniek complex

van tuinen in Frederiksoord

Deze vier partijen lieten het Tuin- en Landschapsarchitectuurbureau Hollema te Rolde een ontwerp maken voor een hoogstamboomgaard met 20 kleine boomgaarden, gescheiden door vakken met inheemse besdragende heesters. Tijdens de derde fruittentoonstelling van de NPV in 1994 werd dit ontwerp gepresenteerd en met groot enthousiasme ontvangen.

Een haalbaarheidsstudie viel positief uit. Er was een investering van 500 duizend gulden nodig.

Op 26 april 1995 werd de ‘Stichting Fruithof Frederiksoord’ opgericht door G.W. Hidskes en C.M. Ballintijn.

De stichting heeft ten doel:

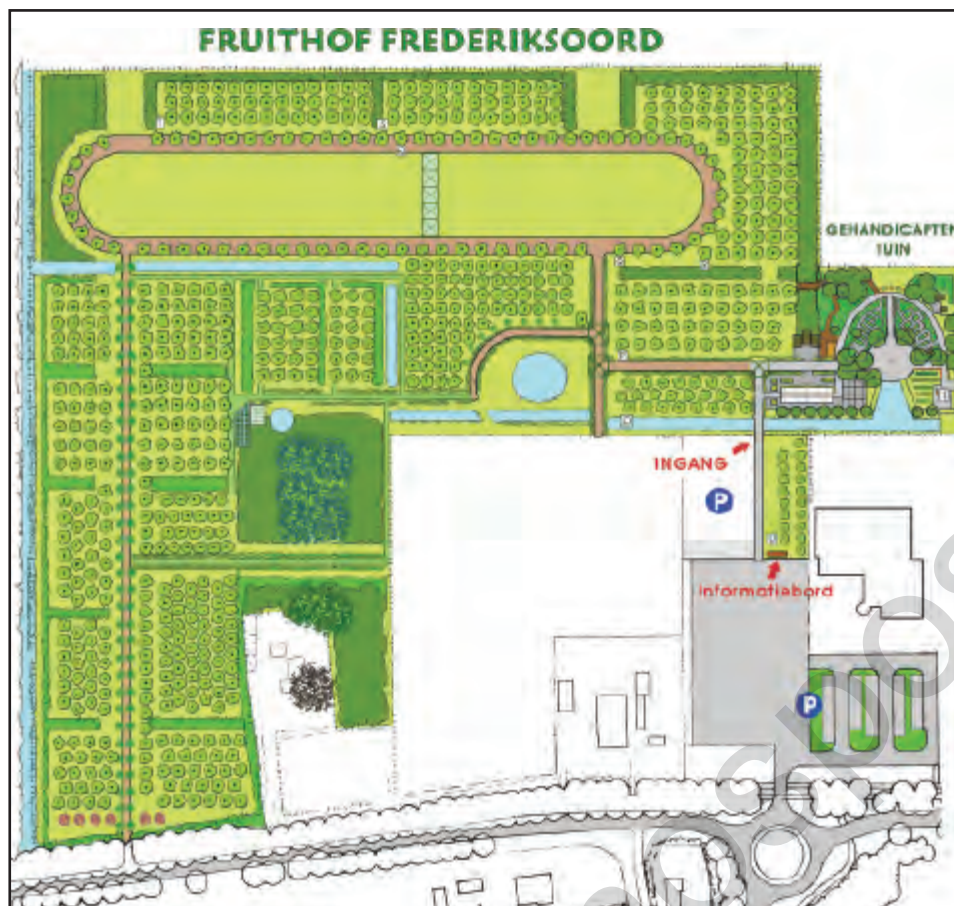
“Het verwerven, beheren en exploiteren van een collectietuin voor oude fruitrassen te Frederiksoord, gemeente Vledder, ten behoeve van het behoud van cultuurhistorische waarden, onderzoek, onderwijs en de openluchtrecreatie. Het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.”

In de stichtingsakte is ten aanzien van de samenstelling van het bestuur vastgelegd dat het bestuur uit tenminste vijf leden bestaat. “Vijf bestuursleden dienen bestuurslid

te zijn van, of op andere wijze binding te hebben met de stichting, en worden benoemd op voordracht van ieder der navolgende instellingen: a. De Noordelijke Pomologische Vereniging, b. de Gemeente Vledder, c. de Stichting Maatschappij van Weldadigheid, d. het bevoegd gezag van het Terra College, vestiging Frederiksoord, e. de Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO) te Den Haag.” “Al heel snel was duidelijk dat de NFO van belang was en nam Gerrit Plakmeier namens die organisatie deel aan de

Henk Mantje met meetlat, Jan Nanninga met schop, Harrie van Schaik met overal en Henk Drost sjouwt met palen.

vergaderingen”, aldus Coen Ballintijn. Hij zegt over de keuze van de juridische vorm van een stichting, dat zij heel bewust is gekozen: bij een vereniging is er persoonlijke aansprakelijkheid bij een faillissement o.i.d. Bij een stichting gaat alleen de stichting failliet, maar is er geen persoonlijke aansprakelijkheid, tenzij ernstig persoonlijk wanbeleid kan worden aangetoond. Op grond hiervan is al binnen de NPV tijdens de eerste discussies over een collectieboomgaard beslist dat deze niet binnen de vereniging moest vallen, maar in een aparte stichting moest worden ondergebracht.

Subsidie

Er moesten fondsen geworven worden. De subsidie kwam van de E.U., de provincie Drenthe, de gemeente Vledder, fondsen en bedrijven. Een evenredige inbreng van de NPV was hiervoor een voorwaarde. “Het subsidiegeld was voldoende voor de aanleg, niet voor het onderhoud. We kregen 15.000 gulden van de provincie Drenthe, op voorwaarde dat we een begroting met urenrapporten indienden”, aldus Hidskes.

Als oplossing van het probleem ‘evenredige inbreng van de NPV’ brachten de leden de bomen tegen handelswaarde in. NPV-leden

verzamelden en kweekten al jaren oude fruitrassen op hun eigen grond. In 1992 waren de hoogstambomen te groot geworden voor de particuliere tuin. Sommige leden vroegen of het opgeven van het eigendomsrecht op de bomen verstandig was. Het antwoord was duidelijk: je hebt niets aan het juridisch eigendomsrecht op bomen die op andermans grond staan. Bij opzeggen van de pacht zijn oudere, niet meer verplantbare bomen altijd verloren, van wie ze ook zijn.

Sommige NPV-ers zagen problemen in het feit dat de 8,5 ha grond in Frederiksoord niet in eigendom is, maar gepacht wordt van de Maatschappij van Weldadigheid. Hidskes zegt: “Het morele eigendomsrecht ligt bij de leden van de NPV. Je hebt de mogelijkheid opnieuw te beginnen. Bovendien zijn veel bomen al geënt en verkocht aan particulieren. Daarmee is voldaan aan een van de doelstellingen.”

De aanleg

In 1996 werd begonnen met de aanleg van de Fruithof. Voor het grondwerk werden bedrijven ingehuurd die mankracht en machines leverden. Het planten van ca. 700 bomen kon beginnen. Ballintijn zegt: “Vrijwilligers plantten de bomen,

het waren vooral de NPV-ers die betrokken waren geweest bij het verzamelen en de opkweek van de collecties. Henk Mantje, leraar bij het Terra College, begeleidde de leerlingen bij de aanplant van de singels tussen de verschillende boomgaardjes. De vrijwilligers konden beschikken over gereedschap van het Terra College.”

Hidskes vult aan: “Er was geen onderkomen voor de vrijwilligers, we schaften in de Tuinbouwschool.”

Hidskes zei: “Ik was niet alleen voorzitter van de NPV, maar hielp ook bij de aanleg. Vanaf het begin verzorgden we rondleidingen door de Fruithof: van de Tuinbouwschool liepen we naar de in aanleg zijnde Fruithof. Ik ging er vaak meerdere dagen per week naartoe. Ik dacht wel eens: waar ben ik aan begonnen. Jan Nijman, directeur van het Terra College, werd voorzitter van de Fruithof. Later ben ik weer voorzitter geworden. En voorzitter van de NPV zijn én van de Stichting de Fruithof kon niet allebei, vond ik. Ballintijn en ik werden adviseur van de Fruithof. Hennie Rossel was ook adviseur.”

Ballintijn: “Wat we deden, met een, soms krap, aantal vrijwilligers? Spitten, planten, snoeien, boomspiegels wieden, kassen demontieren en opbouwen, beton storten, ►

bomen vervoeren, kantoorgebouw-
tje inrichten en aanpassen, rondlei-
dingen geven. Daarnaast ging voor
mij veel tijd zitten in grafisch werk:
het maken van posters, foldertjes,
een infopaneel voor de kast bij de
ingang en publicaties verzorgen zo-
als CD-rom's ontwikkelen." Hids-
kes vertelt: "Jan Nanninga, nog
steeds vrijwilliger, was een jonge
perenboom aan het snoeien, de lad-
der wankelde, Jan greep zich aan de

Fruithof. Hidskes zei: "Door de
ontwikkeling met de 'Tuinen van
Weldadigheid' werden sommige
NPV-leden gesterkt in hun negatie-
ve gedachten over de Fruithof."

In 2000 lag de Fruithof er ver-
waarloosd bij en is het bestuur be-
gonnen met onderhoud door vrij-
willigers. Het jaarlijkse onderhoud
bestaat uit vijf keer per jaar maa-
ien van de ruim 7 ha boomgaarden, het
mulchen van de boomspiegels, bij-

boom vast en de stam brak af... We
hebben hem gezegd dat hij wel heel
radicaal snoeide!"

Cursussen

Met het geven van snoei- en entcur-
sussen begon het bestuur in 1998-
1999. Docenten waren Gerard Hids-
kes, Coen Ballintijn en Jaap Kievit.
De laatste was praktijkdocent. Het
lesgeven gebeurde in de dependan-
ce van het Terra College. Henk
Mantje, leraar, opende de school-
deur op zaterdag. Er was veel be-
langstelling voor.

Het onderhoud

Het Terra College ontwikkelde het
plan om de 'Tuinen van Weldadig-
heid' op te richten. Doel was een to-
taal groen geheel te worden. De
Maatschappij van Weldadigheid, de
Koloniehof en de gemeente deden
mee; Groei & Bloei legde een tuin
aan. De NPV had zich er niet aan
verbonden. Een haalbaarheidson-
derzoek wees uit: 80.000 bezoekers
per jaar zijn haalbaar. Er werd een
prachtig gebouw neergezet: het In-
forium. De ellende begon, toen er
vast personeel rondliep, gebaseerd
op de grote aantallen bezoekers,
maar die kwamen niet. Na een jaar
trok G&B zich terug. Twee jaar lang
is bijna niets gebeurd op de

maa-ien rond de bomen waar de
machine niet kan komen, wallen en
vakbeplanting snoeien en buiten-
kant schoonhouden 120 uur, be-
mesting (champost d.w.z. champig-
nonmest), snoeien en planten van
vruchtbomen en het onkruidvrij-
houden van boomspiegels en pa-
den. Het vrijwilligerswerk voor de
NPV wordt geschat op 480 uur per
jaar.

Het onderhoud wordt gecoördi-
neerd door de beheercommissie. Zij
bepaalt wat er gebeuren moet, re-
gelt de vrijwilligers en maakt plan-
nen voor de lange termijn. In deze
commissie zitten vijf leden van de
NPV en twee bestuursleden van de
Fruithof. Een grote invloed van de
NPV, volgens Ballintijn en hij voegt
eraan toe: "De relatie met de NPV
is, toen de Fruithof er eenmaal was,
bijzonder onplezierig verlopen. De
oorspronkelijke opzet die samen
met de NPV was vastgesteld, luid-
de: "We zetten gezamenlijk de
schouders eronder. Een collectie-
tuin is in het belang van de NPV.
Een jonge boomgaard is niet kos-
tendekkend te exploiteren en de
NPV heeft er belang bij."

Het punt fondsenwerving stond
vaak op de agenda. In 2001 werd
subsidie aangevraagd voor verhar-
ding van het hoofdpad, aanpassing
van het activiteitenterrein waar de

corsowagens tentoongesteld worden, een vervolgpad in de Fruithof, verplaatsing van de houten brug en de kosten van het plaatsen van een gebouwtje (sanitair-unit). Er werd en wordt nog steeds goed samengewerkt met het tijdschrift Landleven dat nog steeds een belangrijke sponsor is. In het verslag over 2002 schrijft de secretaris, D.J. Nijman, dat dankzij een eenmalige subsidie van ICES (Interdepartementale Commissie Economische Structuurversterking) veel achterstallig onderhoud van de afgelopen jaren is weggewerkt. Hij noemt de voordelen van de toenemende samenwerking met de corsostichting en met de gehandicapentuin, die grenst aan de Fruithof, bijvoorbeeld bij het aanvragen van vergunningen, bij de inzet van vrijwilligers en het onderhoud.

Donateurs

Inkomsten kon de jonge boomgaard niet halen uit entreegelden van grote aantallen bezoekers. De oogst was evenmin zodanig dat verkoop van fruit en fruitproducten een belangrijke financiële bijdrage

kon leveren. De levering van enthout en het geven van cursussen zorgden voor enige inkomsten. De NPV droeg financieel bij, bijvoorbeeld voor de aanschaf van een maaimachine.

Sinds 2000 betaalt een vijftigtal donateurs jaarlijks 25 gulden. Zij hebben gratis toegang tot de tweejaarlijkse fruittentoonstelling. Een groepje vrijwilligers organiseert van mei tot en met september om de twee weken rondleidingen.

Herko Siebring is tien jaar penningmeester geweest en vertelt:

“Ik heb dat werk met plezier gedaan. Op financieel terrein had ik een uitgebreid gebied, waaronder contact met banken, belastingdienst, Kamer van Koophandel en subsidiegevers. Ik vroeg subsidie aan en moest regelmatig verslag uitbrengen aan de subsidiegevers voor het verkrijgen van voorschotten. Ook moest ik proberen subsidie bij bedrijven te krijgen. Voor de afwerking had ik contact met de eigen accountant en achteraf kreeg ik controle van een door de overheid aangestelde accountant. Het kwam goed van pas dat mijn dagelijkse ▶

De fruithof in de begintijd

werk bij een accountantskantoor was waardoor ik veel ervaring op dit gebied had.

Ik bracht maandelijks verslag aan het bestuur uit. Er werden cd-roms en boeken verkocht, ook in Duitsland. Dat gaf problemen met de betaling, daarom ben ik naar Duitsland geweest, ik heb daar ook een bankrekening geopend. Omdat verschillende activiteiten btw-plichtig waren, deed ik daarvan elke maand aangifte. Jaarlijks moest ik een complete jaarrekening opstellen en aan de bevoegde instanties verstrekken."

Ballintijn vindt dat de opzet van de Fruithof goed gelukt is. "Wat de voltooiing betreft, zijn de doelstellingen niet gehaald maar op de begintijd kijk ik met plezier terug."

Hidskes: "Het was een drukke tijd en spannend of alles zou

doorgaan. Vaak was het moeilijk door de stoeve samenwerking met de NPV. Achteraf gezien kun je wel zeggen dat het boven verwachting goed uitpakt is, in samenwerking met de Stichting Floraliacorso en de Stichting de Gehandicaptentuin. We hebben er met elkaar een infrastructuur neergelegd om u tegen te zeggen, een zegen voor alle drie, dankzij de goede samenwerking. Het Fruithof-gedeelte is heel goed gelukt. Het verdwijnen van de school (in 2003) heeft als gunstig effect opgeleverd dat er enkele kassen konden verhuizen van het schoolterrein naar de Fruithof. Mooi is dat de kassen een herinnering zijn aan de school, belangrijk voor de inwoners van Frederiksoord en omgeving." 🍏

Tekst: Marianne van Lienden

Bronnen:

Akte van oprichting van de stichting van Stichting Fruithof Frederiksoord.

C. M. Ballintijn, De Noordelijke Pomologische Vereniging en de Collectietuin "Fruithof Frederiksoord". Deel 1

Het ontstaan van de NPV en de Collectietuin. In: Pomospost voorjaar 2001, blz. 17- 21.

C. M. Ballintijn, De Noordelijke Pomologische Vereniging en de Collectietuin "Fruithof Frederiksoord" Deel 2.

De Collectietuin. In: Pomospost zomer 2001, blz. 18- 19.

Verslag Stichting Fruithof Frederiksoord 2000-2001. In: Pomospost winter 2001-2002, blz. 22-23.

Verslag NPV-commissiedag 16-11-2002. In: Pomospost winter 2002, blz. 22-23.

Met dank aan de heren Ballintijn, Hidskes en Siebring voor hun medewerking, mondeling of schriftelijk, aan de totstandkoming van dit artikel. Verder wil ik mw. Janny Thijms, secretaris van de Fruithof, bedanken voor het ter inzage geven van het archief van de Fruithof.

4 keer per jaar de Pomospost in huis!

Bij lidmaatschap van de NPV

De NPV heeft als doel het opsporen en in stand houden van oude fruitrasen. Een belangrijke taak daarbij is het geven van advies over aanplant en onderhoud.

Als u vragen heeft kunt u contact opnemen met de vereniging. Met uw lidmaatschap (€ 30,- per jaar) steunt u de vereniging en krijgt u daarnaast leuke voordelen en ontvangt u vier keer per jaar ons magazine.

Ook lid worden? Stuur dan even een e-mail met uw naam en adres naar onze ledenadministratie. E-mail: nico-zushovinga@hetnet.nl

